

Не дарма формування громадської думки, висунення потрібних ідеологій та стратегічні поведінкові прояви стали потужним елементом впливу. Нам видається доречним розглянути їх в світлі електоральних процесів.

Формування електоральних симпатій – це складний і досить кропіткий процес. Він залежить від багатьох чинників, які можуть мати об’єктивний чи суб’єктивний характер. Традиційно такі погляди «готуються» на рівні певних фокус-груп, що виступають активними ретрансляторами певного кола ідей.

Важливий крок для оцінки електоральних симпатій як елементу гібридної війни, – це політична соціалізація, як процес, за допомогою якого громадяни кристалізують політичну ідентичність, цінності та поведінку, які залишаються відносно стійкими протягом подальшого життя», може спрямувати це дослідження на шляхи, що виходять за межі суспільного розуміння національної безпеки.

Шляхом підтримки певної ідеології та просування її через парламентські чи регіональні інституції в різних питаннях відбуваються приховані впливи, які є класичними елементами гібридної війни. Таким є зокрема ідея політичної ідентифікації. Вона чітко відображається в ідеологічних поглядах партійних структур. Здійснюючи аналітичний огляд виборчих програм партій, які останніми роками претендували або мали статус парламентських, можна відстежити їх ставлення до багатьох питань, які стали вкрай актуальними в дні війни. До 2022 р. населення різних регіонів України мало досить неоднозначне ставлення до членства в нашій держави в НАТО чи ЄС, підтримки принципів єдиної Європи чи просування ідей рівності за всіма можливими критеріями. Часто медійний ресурс, впливовість партійних лідерів (еліт) переформатовали цю думку, створюючи певне поле регіонального впливу, яке і давало відповідну електоральну прихильність.

Гібридна війна має свої прояви в різних сферах суспільного буття України. Важливим є розуміння протистояння її впливам. Підтримка певних ідеологій через електоральну прихильність є прикладом просування таких ідей, які повинні бути «профільтровані» через ідею державності та пріоритетів суверенітету. На регіональному рівні слід такий аналіз особливо важливий з метою недопущення розхитування цілісності державного організму.

Холоденко Вікторія Святославівна

Національний університет водного господарства та природокористування

ПРОБЛЕМИ ВОДНИХ ОБ’ЄКТІВ В УМОВАХ ВІЙНИ

Війна в Україні впливає на навколишнє природне середовище, зокрема, і на водні об’єкти. До водних об’єктів відносять всі поверхневі та підземні води річок, озер, водосховищ, морів,

ставків, каналів, водоносних горизонтів. Ще до початку війни водні об'єкти мали значну кількість різноманітних проблем, які були пов'язані з різними чинниками: гідрологічними, гідрогеологічними, соціально-економічними, антропогенними, кліматичними та іншими. Але під час військових дій вплив на водні об'єкти ще більше погіршився, що може в подальшому, призвести до негативних водно-екологічних наслідків, навіть катастроф на окупованих територіях. Зупинимося на проблематиці водних об'єктів в умовах війни.

1. Окупована територія України - це південь та південний схід, Крим, які

територіально відносяться до сухого клімату, а їх річки (та інші водні об'єкти) відносяться до басейнів нижнього Дніпра, Приазов'я, Дону, району басейну річок Криму, які здебільшого мають невеликий річковий стік. Обміління багатьох водойм, особливо в Сімферополі, спостерігається з перших років окупації. Також тепла погода у 2020 році та суха зима і весна погіршили ситуацію, що призвело до посухи в Україні. Тому в Криму природні водосховища з початку весни 2020 року були наповнені майже вдвічі менше, ніж навесні 2019 року, а напочатку літа в 2,3 рази менше, ніж у 2019 році. І восени 2020 року сталася низка перебоїв водопостачання, а восени 2020 року в багатьох районах Криму відбулися перебої з водопостачанням та відключення води [4].

2. Ще однією проблемою, пов'язаною з водними ресурсами, є вплив зміни клімату на південні регіони України. За прогнозами науковців, до 2041 року поверхневий стік для маловодних річок Херсонської, Одеської, Миколаївської, Дніпропетровської, Запорізької областей може бути зменшений. Так, для у Запорізької області у 10 разів, у Дніпропетровській - у 6 разів, у Миколаївській - у 3,6 разів та вдвічі у Криму [4].

3. Забруднення водних об'єктів від вибухів, руйнація очисних споруд, потрапляння забруднюючих речовин у водні об'єкти без очистки шкодять всій водній екосистемі, що може призвести до її деградації або повного знищення на окремих територіях. Так, 14-16 вересня російські війська здійснили ракетні обстріли Карачунівського водосховища у Кривому Розі. Рівень води в річці Інгулець піднявся на 1-2 м, було підтоплено 112 будинків. За підрахунками Держекоінспекції, в результаті обвалу шлюзів стався витік 16 873 кубометрів і завдано збитків на 77 мільйонів гривень. Аналіз проб води виявив вміст заліза втричі понад ГДК (пов'язано з використанням залізвмісного кварцитового гравію для усунення пошкоджень гідротехнічних споруд, вода тимчасово почервоніла) [1].

4. Руйнування гідротехнічних споруд, дамб, мостів, доріг призводить до затоплення територій, які можуть бути придатними до сільськогосподарського використання. Наприклад, руйнування дамби на Київському водосховищі в Ірпені завдало значної шкоди родючим землям. Десятки гектарів були затоплені. Також, за даними Державної екологічної інспекції України, коли російські війська взяли під контроль Каховську гідроелектростанцію 27 лютого 2022 р., то вони підірвали споруди, які перекривали потік води в Північно-

Кримський канал, що призвело до протікання Північно-Кримського каналу. Станом на кінець жовтня 2022 року канал протікав неконтрольовано, і за даними підрахунками Державної екологічної інспекції України, окупаційні війська вкрали 410 млн м³ води (що еквівалентно майже 15,5 млрд грн) [2]. А підрив Каховської ГЕС фахівці попередньо оцінюють у 1,5 млрд євро. Підчас бойових дій у Харківській області у березні було зруйновано гідротехнічну споруду Оскільського водосховища, найбільшого водосховища на лівому фланзі. Воно підтримувало рівень річки Сіверський Донець, в яку впадає річка Оскір, і забезпечувало водою низинні та болотисті райони України. Метою було забезпечити водою низькоболотисті райони Луганської та Донецької областей. Повінь дійшла до Святогірська. Крім того, було знищено екосистему водосховища та сотні кілометрів нерестилищ, у тому числі Червонооскільського РЛП площею 4000 гектарів. За даними Державної екологічної інспекції, збитки склали близько 2,1 млрд грн, з яких загинуло близько 2 млн особин риби. Це еквівалентно 883,7 млн євро [3]. Відновити водойму і відновити його екосистему дуже складно.

Коли російські війська у листопаді 2022 року пошкодили один із загороджувальних щитів (щитів) дамби Каховської ВЕС, відразу почалося видиме обміління Каховського водосховища. Внаслідок цього втрачено багато нерестовищ, загинули риби та земноводні, знищено мілководні екосистеми.

Випадків щодо забруднень та руйнувань водних об'єктів дуже багато, але окупанти ігнорують той факт, що відповідно до Женевської конвенції дамби та водосховища підлягають особливому захисту.

5. Агресор навмисно чинить тиск на системи водопостачання та водовідведення на окупованих територіях, що може призвести до гуманітарної катастрофи, а також злочину проти людяності. Постійно водна інфраструктура піддається бомбардуванню та прицільному знищенню.

6. Більш складною небезпекою є забруднення напірних підземних вод, які раніше були законсервовані і вважалися стратегічним резервом держави. Внаслідок бойових дій та руйнувань свердловини забруднюються. І як тільки туди потрапляє хоча б один забруднювач, він поширюється по всьому горизонту, роблячи воду непридатною для споживання. Це пов'язано з тим, що для очищення підземних вод потрібні сотні років, а для поверхневих - місяці.

7. Негативний вплив на водно- і біокультуру, природно-заповідні водні об'єкти відбувається надзвичайно великий. Наприклад, під час військових дій на виробництві Азовсталі були пошкоджені резервуари з хімічними відходами, що може бути небезпечним для вод Азовського моря. Адже це може зашкодити існуванню окремих видів морської флори та фауни. Але зараз потрапити на ці території дуже важко, а про здійснення водного моніторингу не може бути і мови.

Також численні водно-болотні угіддя Полісся України, території Смарагдової мережі, частини Чорноморського біосферного заповідника, Азово-Сиваського заповідника, Рамсарські угіддя, як Ягорлицька затока, Каркінітська та Джарилгацька затоки, біосферного заповідника «Асканія-Нова» зазнають негативних впливів і агресор не переймається не лише їх станом, але й їх збереженням. Тому в повній мірі оцінити серйозність завданої шкоди цим цінним водно-природним територіям, можна буде лише після звільнення.

Судячи з усього, світ вступає в нову війну за запаси прісної води. Нова війна ось-ось почнеться за воду. В історії зафіксовано щонайменше 655 воєнно-збройних конфліктів, в яких люди боролися за воду. Шістдесят шість з них відбулися в Європі. Портал World's Water, World's Water Institute (США) повідомляє, що з 2010 року у світі відбулося 466 конфліктів і зіткнень, пов'язаних з розподілом водних ресурсів, 36 з яких були збройними, лише у 2018 році за цей ресурс відбулося 18 конфліктів, а ймовірність виникнення нових конфліктів у найближчі 50-100 років оцінюється в 75-95% [5].

Недивно, що перетворення водних ресурсів на головний стратегічний ресурс є новою глобальною тенденцією сучасного розвитку. Перетворення водних ресурсів на головний стратегічний ресурс стає все більш цілеспрямованим. Воно стає предметом міжнародних конфліктів, збройних протистоянь і, навіть, збройних конфліктів (травень 2023р.) - перестрілка між Іраном та Афганістаном через права на воду. Вода є цінним, але обмеженим ресурсом, особливо на півдні та сході України. Безсумнівно, російські військові дії шкодять навколишньому середовищу, а особливо водним ресурсам. Однак, всі водні загрози мають бути взяті до уваги відповідними органами влади та сформоване комплексне бачення подолання їхніх негативних наслідків.

Література

1. <https://one.kr.ua/news/43977>
2. <https://www.facebook.com/deiukr/posts/488963226597720>
3. <https://www.facebook.com/100064521413173/posts/pfbid02BQN6KdBbdwn6aU2VhT1DeHiYkgJKthmopt3DCgmN3ckdPboUmZNiUTWiRLQ9rF2ul/?app=fbl>
4. <https://www.irf.ua/ukrayinski-vodni-pytannya-v-umovah-voyennogo-stanu-stattya/>
5. https://defence-ua.com/army_and_war/vijni_za_vodu-2234.html

Кілінська Клавдія Йосифівна, Смик Оксана Степанівна

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

ЕКОЦИД В УКРАЇНІ ТА СВІТІ У XXI СТОЛІТТІ

З початку військових дій в Україні сформувався напружений, в останній рік критичний екологічний стан, який поширюється і на країни-сусіди Європи. Кожен компонент природи сильно змінився під впливом антропогенних і техногенних явищ і процесів.